

TROPENINSTITUUT

GROTE AULA / TEL.(020) 92 31 89 / 92 49 49
MAURITSKADE 63 / AMSTERDAM 1092 AD

HOLLAND FESTIVAL

Muziek, theater en dans uit de Himalaya.

Rond de zuidgrens van het bij China ingelijfde Tibet strekt zich twee tot driehonderd kilometer breed het machtige Himalaya gebergte uit over een lengte van zo'n tweeduizend kilometer. Uit de veelheid van culturen presenteert het Holland Festival i.s.m. het Tropeninstituut dit jaar enkele karakteristieke manifestaties die nooit eerder in Nederland te zien waren.

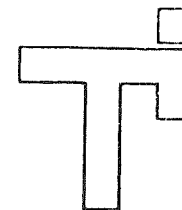
Deze presentaties vinden plaats onder auspiciën van Extra European Arts, Committee for the Promotion of the non-western Arts en de Indian Council for Cultural Relations.

DINSDAG 5 JUNI 1984 - 20.15 UUR

SUFIANA KALAM MUZIEKENSEMBLE

Sufiana Kalam

De cultuur van Kashmir weerspiegelt de geschiedenis van dit voormalig vorstendom. Tot de 14e eeuw werd deze bepaald door invloeden vanuit het zuiden met als godsdienst het hindoeïsme en het boeddhisme. Daarna werden mohammedaanse en soefi-elementen geïntroduceerd, o.a. vanuit Turkestan en Perzië. In Kashmir is de islam sterk doordrongen van soefi-denkbeelden. Daarom vormt de islam hier geen belemmering voor de beoefening van muziek en dans, want voor soefi's zijn deze juist een belangrijk middel om religieuze extase te bereiken.

Tijdens het bewind van Sultan Zainul Abidin (1420-1470), zelf een musicus, beleefden kunsten en wetenschappen een periode van hoge bloei. Jaarlijks vond een muziekfestival plaats waaraan musici uit Perzië, Irak, Arabië en India deelnamen. Van een latere vorst (Sultan Hasan Shah) wordt gezegd, dat hij 1022 musici in dienst had. Sufiana Kalam, de klassieke muziek van Kashmir, is waarschijnlijk in deze "gouden eeuw" van Kashmir ontstaan.

Sufiana Kalam wordt uitgevoerd bij religieuze bijeenkomsten en als concertmuziek in de huizen van welgestelde soefi's. Radio Kashmir zendt deze muziek een paar maal per week uit en heeft daartoe enkele artiesten in dienst. Toch dreigt deze stijl uit te sterven. De jongere generatie wendt zich meer tot via radio en grammofoonplaat verspreide populaire en klassieke stijlen van India. In 1978 waren er nog maar nauwelijks twintig competente vertolkers, waaronder zes algemeen erkende topmusici.

De muziek

Sufiana Kalam is in essentie vocale muziek met composities op basis van gedichten in het Perzisch (van beroemde mystici als Rumi, Sadi en Hafiz) of Kashmiri (o.a. van Shamas Faqir en Mahmud Gami), waarin op zeer verfijnde wijze mystieke denkbeelden tot uitdrukking worden gebracht. De muzikaaltechnische elementen vertonen deels overeenkomst

TROPENINSTITUUT

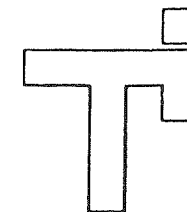
GROTE AULA / TEL.(020) 92 31 89 / 92 49 49
MAURITSKADE 63 / AMSTERDAM 1092 AD

met de Indiase-, anderzijds met de Perzisch-Arabische klassieke tradities.

De melodische basis is de maqam (vgl. raga), die traditioneel uitgevoerd wordt op een bepaald uur van de dag of nacht. Na een korte ritmisch vrije introductie van de maqam worden verschillende composities in dezelfde maqam na elkaar uitgevoerd. De ritmische patronen verschillen en het tempo ligt elke keer wat hoger (vgl. de Arabische nauba suite).

Bij de maqam namen komen Perzisch-Arabische termen voor, zoals bayati, husayni, saba, rast en segah en ook Indiase raga namen, zoals asawari, bihag, bilawal, dhanasri, jhinjhoti, malhar en purbi. Dit wil echter niet zeggen dat in de gelijknamige melodie-patronen ook identieke toontrappen worden gebruikt, dit mede omdat de fretten van de sitar en de snaren van de santur afgestemd zijn op een majeur toonladder plus verlaagde derde en zevende toontrap. Wel zijn er overeenkomsten in de melodische structuur en het benadrukken van bepaalde toontrappen.

De meest voorkomende maatschema's zijn: duyeka (4+4+⁸4) tellen, vergelijkbaar met tintal in de Hindoestaanse muziek; duroya (3+4+³4 tellen); hijaz (2+2+⁸4+4), yekatal (4+⁸4); sehtal (3+3+³3) en chapandaz (1+2+³). Het teken^o boven een getal duidt de 'khali' aan, d.w.z. dat op de eerste tel van dat groepje geen zwaar accent valt. De andere groepjes hebben nevenaccenten, terwijl voor de composities en improvisaties de eerste tel van de cyclus het allerbelangrijkste is.

Uitvoerenden:

Abdul Loan - Kashmiri sitar en zang

Mushtaq Kalinbaft - santur en zang

Yakub Kalinbaft - Kashmiri saz en zang

Ghulam Qadir - tabla

Mushtaq en Yakub Kalinbaft zijn kleinzonen van de 70-jarige nestor van de sufiana kalam: Ustad Gulam Mohamad Kalinbaft. Abdul Rehman Loan behoort tot het ensemble van Ustad Gulam Kalinbaft.

Artistieke leiding:

Miraj-uddin Shah van de "Academy of Art, Culture and Languages" in Srinagar.

Muziekinstrumenten

De Kashmiri sitar is een luit met een kleine peervormige houten klankkast en een lange dunne hals, waarvan de 7 snaren getokkeld worden met een plectrum van staaldraad (mezrab), dat aan de top van de wijsvinger wordt geschoven. De santur is een trapeziumvormige cither, waarvan de snaren geslagen worden met twee vederlichte stokjes (kalam). Dit instrument is in Nederland vooral bekend geworden door de concerten van de eveneens uit Kashmir afkomstige Shiv Kumar Sharma, die het instrument echter in Noord-Indiase klassieke stijl bespeelt.

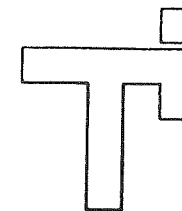
De Kashmiri saz is een strijkinstrument vergelijkbaar met

TROPENINSTITUUT

GROTE AULA / TEL.(020) 92 31 89 / 92 49 49
MAURITSKADE 63 / AMSTERDAM 1092 AD

de Perzische kemance, dat nog maar zelden in Kashmir wordt bespeeld, maar dat traditioneel onderdeel vormt van de Sufiana Kalam. Het instrument heeft 3 darmsnaren die gestreken worden met een paardenharen strijkstok. Er zijn 14 metalen resonantiesnaren.

De tabla, in Kashmir ook dokra genoemd, is gelijk aan het Indiase trommenpaar. De linkerhand bespeelt de metalen trom bam (=banya), waarop vooral lage klanken kunnen worden geproduceerd en de rechterhand bespeelt de zir (=tabla), een houten trom met stemklosjes.

Programma:

Voor de pauze zullen alle uitvoeringen gebaseerd zijn op de maqam-i-purbi. Dit is een melodiestrook dat hoort bij het eind van de dag, vóór zonsondergang. Van de maqam-i-purbi wordt gezegd dat hij dient om moeilijkheden en zorgen te overwinnen.

Begonnen wordt met een soort prelude (shakl, vergelijkbaar met de Indiase alap) op santur en tabla. Daarna volgen een aantal liederen (ghazal) in verschillende maatsoorten:

1. ghazal in het Perzisch in duroya tal (14)
2. ghazal in het Perzisch in yeka tal (12)
3. ghazal in het Kashmiri in duyeka tal (16)
4. ghazal in het Perzisch in chapandaz tal (6)

Na de pauze zijn de composities gebaseerd op de maqam-i-segah, waarvan eveneens gezegd wordt dat hij dient voor het overwinnen van moeilijkheden.

Na een inleiding (shakl) op santur en tabla volgen:

1. ghazal in het Perzisch in duroya tal (14)
2. ghazal in het Perzisch in yeka tal (12)
3. ghazal in het Perzisch in duyeka tal (16)
4. ghazal in het Kashmiri in seh tal (12)
5. ghazal in het Kashmiri in chapandaz tal (6)

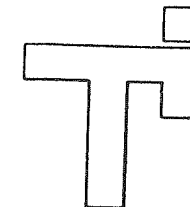
Opnames van de Sufiana Kalam zullen door de N.O.S. uitgezonden worden in de rubriek Horizon op 22 juni en 29 juni a.s., 22.00 - 22.30 uur.

TROPENINSTITUUT

GROTE AULA / TEL.(020) 92 31 89 / 92 49 49
MAURITSKADE 63 / AMSTERDAM 1092 AD

de Perzische kemance, dat nog maar zelden in Kashmir wordt bespeeld, maar dat traditioneel onderdeel vormt van de Sufiana Kalam. Het instrument heeft 3 darmsnaren die gestreken worden met een paardenharen strijkstok. Er zijn 14 metalen resonantiesnaren.

De tabla, in Kashmir ook dokra genoemd, is gelijk aan het Indiase trommenpaar. De linkerhand bespeelt de metalen trom bam (=banya), waarop vooral lage klanken kunnen worden geproduceerd en de rechterhand bespeelt de zir (=tabla), een houten trom met stemklosjes.

Programma:

Voor de pauze zullen alle uitvoeringen gebaseerd zijn op de maqam-i-purbi. Dit is een melodiepatroon dat hoort bij het eind van de dag, vóór zonsondergang. Van de maqam-i-purbi wordt gezegd dat hij dient om moeilijkheden en zorgen te overwinnen.

Begonnen wordt met een soort prelude (shakl, vergelijkbaar met de Indiase alap) op santur en tabla. Daarna volgen een aantal liederen (ghazal) in verschillende maatsoorten:

1. ghazal in het Perzisch in duroya tal (14)
2. ghazal in het Perzisch in yeka tal (12)
3. ghazal in het Kashmiri in duyeka tal (16)
4. ghazal in het Perzisch in chapandaz tal (6)

Na de pauze zijn de composities gebaseerd op de maqam-i-segah, waarvan eveneens gezegd wordt dat hij dient voor het overwinnen van moeilijkheden.

Na een inleiding (shakl) op santur en tabla volgen:

1. ghazal in het Perzisch in duroya tal (14)
2. ghazal in het Perzisch in yeka tal (12)
3. ghazal in het Perzisch in duyeka tal (16)
4. ghazal in het Kashmiri in seh tal (12)
5. ghazal in het Kashmiri in chapandaz tal (6)

Opnames van de Sufiana Kalam zullen door de N.O.S. uitgezonden worden in de rubriek Horizon op 22 juni en 29 juni a.s., 22.00 - 22.30 uur.